

ZENETANULÁS SZÍNESEN - A SZÍNES KOTTA MÓDSZER MAGYAR NYELVŰ KIADVÁNYAI

Absztrakt

A tanulmány témája az Ulwila zeneoktatási és zeneterápiás módszer, vagyis a színes kotta módszer. Fő célja, hogy bemutassa ezt az egyedülálló zeneoktatási módszert, mely Európában az egyetlen olyan zeneoktatási módszer, amely speciálisan a különböző fokú megértési nehézséggel élő gyermekek és felnőttek részére lett kidolgozva. Alkalmazása során kiderült, hogy nem csupán az értelmi fogyatékos gyermekek zenei oktatására, terápiájára alkalmas, hanem egyszerűsége miatt mindenkinek, aki a hagyományos kottát nem tudja, vagy nem akarja megtanulni. Így alkalmazható pl. óvodások, zenélni vágyó családok, iskolások, autisták és halmozottan sérültek számára is, de még idősek otthonában is. Alkalmazásának lehetőségei kiterjednek továbbá az óvodák és iskolák zenei nevelés tanítási óráira is, mivel azok óraszámát Szlovákiában folyamatosan csökken, így nehezítve meg a kottaolvasás és az aktív zenélés lehetőségeit az iskolákban és óvodákban. A módszer segítségével a hangszeres zene és a kamarazene állandó része lehet az iskolai zenei nevelés óráknak és a zenés jellegű edukációs tevékenységeknek az óvodákban. A tanulmányban bemutatásra kerül két magyarországi kiadvány, mely a színes kotta módszerrel foglalkozik, azok részletes leírása, összehasonlítása és értékelése. Szlovákiában a mai napig a színes kotta módszer egyáltalán nem használt és nem is ismert, semmilyen kiadványban nem szerepel, színes kotta sem került eddig nyomtatásba. Pontosan emiatt fontos, hogy a módszer és a kiadványok minél szélesebb körben, a zenetanárok, gyógypedagógusok, terapeuták és más szakemberek számára ismerté és elérhetővé váljanak, és ezáltal megkezdődjön Szlovákiában is az értelmi fogyatékos, ill.

¹ Mgr. Bakos Anita, PhD., Selye János Egyszerem Tanárképző Kar Óvó- és Tanítóképző Tanszék vezetője (Bratislavská cesta 3322, Komárno 945 01 SR, mail: 1389873550@selyeuni.sk)

más fogyatékossgal élő gyermekek és felnőttek szakszerű zeneoktatása, valamint a kiadványok iskolai intézményekben való alkalmazása.

Kulcsszavak: Ulwila módszer, színes kotta, szivárványkotta, zeneoktatás, fogyatékossg

Bevezetés

„Legyen a zene mindenkié.” (Kodály Zoltán)

Kodály Zoltán szavai méltán váltak zenészek, zenetanárok és zeneszeretők kedvelt mottójává, hiszen kifejezik mindazt, amire a zene hivatott. Ugyanez a mottó a fogyatékos gyermekek zenei tevékenységére, valamint zenetanulására vonatkozóan viszont már nem ennyire magától értetődő. Ha összegezzük a zenei írás-olvasás, szolfézs alapismereteket, azonnal egyértelművé válik, hogy sok esetben kihívás még az egészséges gyermekek számára is, fogyatékkal élő gyermekek számára pedig szinte teljesen lehetetlen elsajátítani néha még az egészen alapvető zenei ismereteket is. A helyzetet tovább nehezíti, hogy a fogyatékkal élő gyermekek lehetőségei a zenei intézményekbe való beiratkozásban is jelentősen korlátozva vannak. Márpedig a zene és annak jótékony hatása, szerepe a lelki és testi bajok gyógyításában, valamint a zenei nevelés szerepe a kognitív képességek fejlesztésében vitathatatlan, ahogy ezt már számos kutatás eredményei is bizonyították. Magyarországon Kokas Klára kutatási eredményei a legismertebbek ezen a téren, melyeket *Képességfejlesztés zenei neveléssel* c. könyvében összegzett [1]. "A művészet gyógyszer, gyógyító erő, az öngyógyítás egyik legfontosabb eszköze, módja. Mi másért jöttek volna létre a különböző művészeti ágak az emberiség hajnalán, ha nem a testi és a lelki bajok csökkentésére." (Vizi E. Szilveszter) A fogyatékkal élő gyermekek számára a zenei foglalkozások lehetőségei leginkább a speciális oktatási intézmények, illetve civil szervezetek által biztosított zeneterápiás foglalkozásokra, azaz a zene terápiás céllal való alkalmazására korlátozódtak, mellőzve így zenei ismeretek elsajátítását, a zenetanulást. A címben említett Ulwila-módszer az első olyan zenepedagógiai módszer, amelyet fogyatékos gyermekek zenetanítására fejlesztettek ki, ezzel biztosítva a lehetőséget, hogy a zene és a zenetanulás valóban mindenki számára elérhető legyen.

Az Ulwila módszer

Az Ulwila módszer kidolgozója és névadója Heinrich Ullrich, német zenetanár és gyógypedagógus. Ullrich a németországi Frankenthal város gyógypedagógiai iskolájának vezetőjeként, az iskola pedagógiai programjába a zenét és a zenei nevelést tette első helyre. A speciális program keretében a tanulók közös reggeli énekléssel és tánccal kezdenek minden

napot. Ezután a nap hátralévő részében a diákoknak további két zenés foglalkozásuk van. A zenekari próba még ezeken felül következik. Egyedi zenepedagógiai módszerét az értelmi fogyatékos gyerekek zeneoktatására fejlesztette ki, melyben szembeszáll azzal az általános nézettel, miszerint az értelmi fogyatékos gyermekek nem képesek dallamhangszeren játszani, ill. több versszakos dalokat megtanulni. Módszerét egyetemi tanárával, Wilberttel együtt dolgozta ki, innen a módszer elnevezése, Ullrich és Wilbert neveinek kezdőbetűiből alakult - Ul-Wi-la. Ullrich a zenei nevelés hét alapterületére épít módszerében, melyek a következők:

- éneklés,
- zenehallgatás,
- hangszeres zenélés,
- zenére mozgás, a tánc,
- zeneszerzés,
- improvizáció,
- hangszerek készítése.

A hét alapterület magába foglal tehát minden olyan tevékenységet, ami a zenével, a zenei neveléssel kapcsolatos[2]. A módszer további sajátossága a speciális, színes kottázási rendszer és az ehhez tartozó speciális hangszerek. A kottázás alapja, hogy a hangokat nem vonalrendszerben ábrázolja, mert az az értelmileg akadályozott gyermekek többségének áttekinthetetlen. Ullrich összeállította a színes kottarendszert, melyben a hangok magasságát az egyes színek jelölik, a színek a hangokkal párhuzamosan mélyülnek. Az egyes hangok kottában jelölt színei a következők:

Táblázat 1: Ulwila hangok színei

A hang „abc-s” elnevezése	A hangot jelölő szín
C	Fekete
D	Barna
E	Kék
F	Zöld
G	Piros
A	Narancssárga
H	Citromsárga

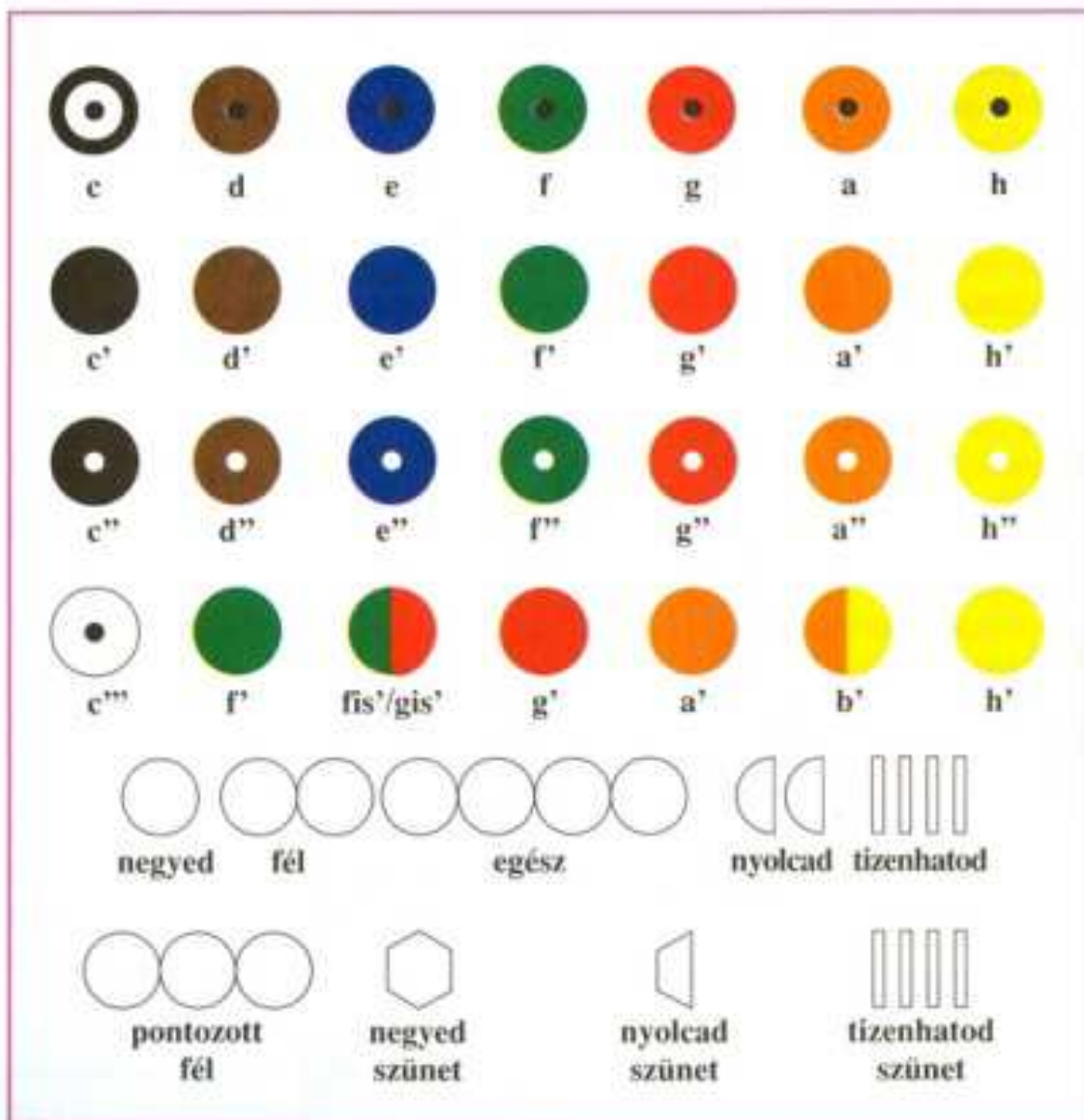
A színes hangjegyek közepén kis fehér vagy fekete pontok segítségével még két oktávot lehet leírni, a magasabb oktáv hangjait egy fehér, az alacsonyabb oktáv hangjait egy fekete színű

belső körrel jelöli. A módszer lehetőséget ad a módosított hangok jelölésére is, ezt színekombinációkkal jelöli, pl. egy színes körrel, melynek egyik fele zöld (F hang), másik fele piros (G hang), így jelölve a „fisz” hangot. A kottarendszer nem alkalmaz kulcsokat, az egyes hangokat fekvésük szempontjából relatív módon kottázza le. A hangok és szünetek hosszúságát, illetve a ritmust alapvető geometriai formákkal, valamint az arányos a körök számával jelöli:

Táblázat 2: Ulwila ritmusértékek formái

Ritmusérték	A ritmusértéket jelölő forma
Negyed hang	
Fél hang	
Pontozott fél hang	
Egész hang	
Nyolcad hang	
Tizenhatod	

Minden negyed hangot tehát egy színes kör jelöl, a nyolcad hangok jele a jobbra nyitott félkör, melyekből kettőt játszunk egy ütésre. Még rövidebb hangokat vonásokkal, téglalap alakkal jelölünk, ezek a tizenhatodok, melyekből négyet játszunk egy mérőütésre. Minden hang pedig, amely tovább tart, mint egy negyed hang, karikákból, félkörökből és vonáshangokból áll össze – így egy kör és félkör összekapcsolásával pontozott negyed, három karika összekapcsolásával pontozott fél hangot kapunk. A szüneteket negyed szünetenként egy színezetlen hatszög, vagy karika jelöli, nyolcadonként felezett üres hatszög vagy félkör. Az ütemvonalak helyett hangsúly jeleket használ a hangsúlyos hang fölé helyezve. A kottában alkalmazott hangok, ill. ritmus jelölését az alábbi kép foglalja össze:

Kép 1: Ulwila hangok jelölése

Ezen metodika alapján készülnek az egy-, ill. többszólamú kották és partitúrák (lásd: Melléklet Kép 2. Kép 4).² A speciális kották nem igényelnek komplex gondolkodásmódot, sőt még a színek nevének ismeretét sem, csak a színek azonosításának képességét, valamint a ritmusérzékeléshez a hangsúlyok perioditásának megérzését, minimális motorikus képességet [3].

A melléklet képei foglalják össze ugyanazoknak a dalrészlet a hagyományos (Kép 3), ill. Ulwila módszerrel (Kép 2) leírt kottaképet. A dal egy német gyermekdal két sora, melynek Ulwila féle színes kotta változata (Kép 2) némiképp egyszerűsített ritmusában és dallamában

² Az Ulwila módszer speciális kottázási módját ábrázoló képek - a Kép 1., Kép 2., Kép 3. – forrása Heinrich Ullrich hivatalos weboldala: www.hu-s.de

is: hangterjedelme két hang, kis terc hangközben, ütemjelzése két negyed helyett négy negyed, ütemvonalak helyett pedig a hangsúlyos hangokat fekete kis háromszöggel jelöli, hangneme pedig C dúr. Minden változtatás könnyítésként értelmezhető, hogy a dal eljátszása a lehető legegyszerűbb legyen. A kottában található elemekből (Kép 2) több magyar gyermekdalt is le lehetne kottázni, mint pl. *Zsipp-zsupp*, *Csiga-biga*, *told ki szarvadat*, *Én kis kertem kerteltem*, *Szólj síp, szólj*, stb. A mellékletben található következő két kép pedig illusztrálja, hogy is néz ki egy többszólamú partitúra Ulwila módszerrel (Kép 4.), ill. hagyományos módon (Kép 5.) lekottázva. A dalrészlet az ismert *Morning has come* című *Cat Stevens* dal első két sora, mely az első képen (Kép 4) német nyelven színes kotta módszerrel leírva, a második képen (Kép 5) hagyományos módon lekottázva látható. Az első képen a fő szólam mellett, mely alatt látható a szöveg, található még 3 kísérő szólam, tehát összességében ez egy négyszólamú partitúra részletet láthatunk. Az előző példához képest ez minden tekintetben egy nehezebb mű, melyben hangterjedelem szempontjából megtalálható mind a 7 hang, tehát a teljes dúr hangsor, továbbá fekete és fehér kis körökkel jelölve az alsó és felső oktáv hangjai is. A partitúra nem szab határokat az előadásmóddal kapcsolatosan, tehát a dal többféleképp is előadható: csak instrumentális változatban különböző hangszerek segítségével előadva, énekelve hangszeres kísérettel, de kisebb létszámban egy-egy kísérőszólam kihagyható, ill. meg is duplázható. A bemutatott partitúra tehát rugalmasan alkalmazható az egyéni képességekhez mérten, a kívánt hangszínhez igazítva, vagy épp a rendelkezésre álló hangszerek lehetőségeihez mérten.

A színes kottákban való eligazodást segíti továbbá, hogy a megfelelő hangmagasságokhoz tartozó színek megjelennek a speciális hangszereken is (Melléklet: Kép 6., Kép 7.). Heinrich Ulrich a hangszereket hosszú évek kísérletezésével fejlesztette ki és maga építette meg, mindig ügyelvén arra, hogy egyszerűek és könnyen áttekinthetőek legyenek. Fontos szempont volt, hogy a hangszerek többnyire fából készüljenek, hangjuk, zengésük szép és élvezetes legyen. Jelenleg a leggyakrabban alkalmazott hangszerek a következők:

- Fúvós hangszerek: pánsípszerű sípok, furulya
- Húros hangszerek: szólócitera, akkordlant, akkordcitera, egyhúros basszus citerák,
- Ütőhangszerek: metallofon, xilofon, asztali harangjáték, tubafon, basszus xilofon, dobok, cintányér, triangulum
- Ugyanez a kottarendszer alkalmat ad arra is, hogy zongorát tanítsunk vele[4].

A fúvós hangszerek furulya-fejű, szorosan összeilleszthető sípokból állnak, a pánsíphoz hasonlítanak. Az alul nyitott sípok magas hangfekvésűek, s főként ezek játsszák a dallamot. Az alul zárt sípok középmagas, a hasonló felépítésű szájharmonikasípok pedig mély

hangfekvésűek. A különböző méretű, egyhúros gitár és tízhúros citera is alkalmas a dallam, vagy kísérszólamok játszására, az akkordciterák és az akkordlant előre kijelölt akkordjai pedig a kíséretet szolgáltatják. A nagybögő két húrján a basszus szólam játszható. Minden fúvós és pengetős hangszerezen lehet C-dúrban diatonikusan és kromatikusan játszani [5]. A módszer megengedi más hangszerekkel való muzsikálást is, felhasználhatjuk pl. az Orff-féle hangszercsaládot (Orff instrumentarium), vagy más rendelkezésre álló, vagy saját készítésű, ill. átépített, módosított hangszereket, pl. áthangolt gitárokat, zongorákat, ütős hangszereket, szintetizátorokat, sípok, stb.

Alkalmazásának lehetőségei

A módszer alkalmazásának lehetőségei a mai tapasztalatok alapján azonban messze túlmutatnak a fogyatékos gyermekek zenei képzésének lehetőségein. Heinrich Ullrich ugyanis kifejlesztette az Ulwilla kottáról hagyományos kottára való áttérés módszerét is, gondolva a jobb képességűekre, ill. azokra, akik a zenét kisgyermekként megkedvelve tovább szeretnének lépni. Ullrich tapasztalatai szerint a színes kottából már játszani tudók könnyebben sajátítják el a hagyományos ötvonalas kottaképet, mint azok, akiknek kezdőként kell megbirkózniuk vele [6]. Egyszerűsége miatt az ULWILA módszer tehát zenélni nem tudó, de arra vágyó ép gyermekek, bölcsődés és óvodás korú gyermekek, vagy felnőttek, idősek esetében idősek otthonában is sikerrel alkalmazható, és az aktív zeneterápia is lehetővé válik segítségével. Ezzel a módszerrel közösségek és családok zenélhetnek együtt, hogy a zene ne arisztokratikus kiváltság, hanem mindenki számára elérhető lehessen, hogy valóra válhassanak Kodály már említett szavai: "Legyen a zene mindenkié". A módszer alkalmazásának lehetőségeinél kiemelten fontos megemlíteni, hogy színes kotta alapján való egyéni, ill. közös zenélés egyszerűen beépíthető az óvodai zenés jellegű edukációs tevékenységekbe, ill. az alapiskolai zenei nevelés tanórák menetébe. A módszer alkalmazása több szempontból is indokolt lehet. Egyrészt nehezen elvárható az óvodás, vagy alsó tagozatos gyermekektől, hogy zeneiskolai tanulmányok végzése nélkül elegendő zenei írás-olvasás képességekkel rendelkezzenek kottaolvasás, vagy hangszerezen való játszás tekintetében. Továbbá a zenei nevelés órák száma az évek alatt egyre csak csökken, sok esetben már csak heti egy, vagy kéthetente egy zeneórát tudnak biztosítani az iskolák. Könnyen belátható tény, hogy ilyen rövid időtartamban nehéz is lenne a gyermekekkel megtanítani annyi zeneelméleti ismeretet, hogy magabiztosan olvassanak egy-, vagy több-szólamú kottákat, ill. partitúrákat. Ezáltal korlátozva van minden olyan lehetőség, ami a hangszeres zene, ill. kamarazene beiktatását jelenti az általános iskolai, ill. óvodai zenés tevékenységekbe. A módszer segítségével a pedagógus egyszerű és érdekes

módon tudja bevezetni a gyermekeket a zene, az aktív hangszeres zene és a kamarazene világába. Másrészt a módszer jótékony és fejlesztő hatásai túlmutatnak az elméleti zenei ismeretszerzésen, mivel egyszerűsége és érdekessége miatt élvezetes és újszerű módját biztosítja a zenei tevékenységekkel egybekötött fejlesztő foglalkozások megvalósításának, melynek célja lehet a kulcskompetenciák fejlesztése, vagy más edukációs jellegű tevékenység. Kisebb korcsoport esetében összeköthető pl. a színek, vagy számok tanulásával, a mozgáskoordináció-fejlesztéssel, továbbá akár óvó, vagy kisiskolás korcsoportban is jótékony hatással bír az esztétikai érzék, zenei ízlés formálására, valamint a közös zenélés fejlesztő hatása a gyermekek szociális kompetenciájára, vagyis a társas kapcsolatokra nézve.

Magyar nyelvű színes kotta kiadványok

Az Ulwila német módszert Vető Anna gyógypedagógus adaptálta magyarra 1991-ben, ezzel Magyarországon is megkezdődhetett az értelmileg sérült gyermekek zeneoktatása. Vető Heinrich Ullrich segítségével hozta létre a módszer magyar adaptációját, melyben mérlegelték és megfontolták a lehetőségeket, feltételeket, a fokozatosan nehezedő feladatot jelentő dalok listáját és azok hagyományos kottáinak átírását ULWILA rendszerűvé, a zenekari partitúrák elkészítését, és az egyéni oktatás és a zenekar építés legfontosabb szempontjait és lépéseit. Az első kísérleti csoporttal végzett munka során hamar megmutatkoztak a lehetőségek, Vető Anna és a zeneoktatásba bevont egyetemi hallgatók egyre nagyobb tapasztalatra tettek szert. Elsősorban a gyógypedagógusok körében keltett nagy érdeklődést. Egyre sürgetőbb igény jelentkezett a tanári kézikönyvre, melyet Vető Anna Heinrich Ullrich segítségével el is készített. Vető Anna segítségére voltak még főiskolai tanára Urbán Károlyné módszertani útmutatásokkal és Kövics Zoltán a dalok kiválasztásával és átírásával [7]. A kézikönyvet 1997-ben adta ki a magyarországi Down Alapítvány H. Ullrich és A. Vető: *ULWILA Színeskotta - Tanári kézikönyv zeneoktatáshoz* címmel (Down Alapítvány Kiadó, Budapest, 1997), mely egy rendhagyó tanári kézikönyv, azon pedagógusok, zenetanárok, gyógypedagógusok, óvónők, pszichológusok és szülők számára készült, akik az ULWILA módszerrel szeretnének zenélni és zenét tanítani.

A kurzus része a kézikönyv és a hozzá tartozó kottafüzetek. A kurzus első lépése az alapkursus, mely a kézikönyv mellett 6 füzetbe osztott kottaanyagot tartalmaz, erre épül a haladó kurzus, mely klasszikus zenedarabok átírataiból áll. Az alapkursus kezdetben egyetlen hangot tartalmazó dalokból, pontosabban mondókákból áll, amelyhez fokozatosan adódnak az újabb hangok és ritmusok. A dalok egyre nehezednek, közben belép a kíséret, a végén pedig a kottaanyag eljut a többszólamú zenedarabokig. A kézikönyv klasszikus kottaképpen vázolja a

dalokat, a színes kottákat pedig a kézikönyvhöz tartozó kottafüzetekben lehet elkészíteni, a köröket a tanár, vagy a gyermekek is kiszínezhetik. A dalok egyszerű kottaképe lehetőséget biztosít a tetszőleges hangszerelésre is, így az egyes dalok több változatban is elhangozhatnak. Mint ahogyan a kottaanyag, úgy a zenetanulás és a hangszeres játék is igen apró lépésenként halad a fokozatosság elvét követve, alkalmazkodva a tanulók fejlettségi szintjéhez és haladási tempójához. Első lépésként a színek azonosítására fókuszál, majd a szünetek és hanghosszok megtanulására. Új dalok tanulása esetén a dalok éneklésével, a szöveg megismerésével kezd, ezután következik a hangszeres játék, többszólamúság esetén az egyes szólamok elsajátítása, végül az összejátszás. A zeneoktatást mindig összeköti a ritmusérzék fejlesztésével, figyelemfelkeltő játékokkal, zenehallgatással és tánccal. A kézikönyvben szerepel a dal kottaképe és szövege, többszólamúság esetén a partitúra, az újdonság, vagyis az új tananyag ismertetése, melyeket módszertani javaslatok és további gyakorlatok egészítenek ki.

Az alapkursus rövid áttekintése:

Az alapkursus 6 egymásra épülő füzetből áll, ismert népi mondókákra és gyermekdalokra épít, összesen 83 dalt tartalmaz. A már említett kottafüzeteket a tanulók kapják. Minden gyermeknek saját kottafüzete van, mely a színes-kotta fekete-fehér előre rajzolt változatát tartalmazza. A tanár megítélésére van bízva, hogy a tanulók kezűgyességét ismerve maga színezi ki nekik a kottát, vagy a gyermekkel végezteti azt. Így mindenki a saját kottájából tudja saját szólamát gyakorolni és játszani az iskolai zeneórákon kívül is.

- I. Füzet: Zenélés egy hangon (G): A füzet 11 dalból áll, melyek egy hang (piros hang, vagyis a G hang) terjedelemben szólnak, ritmus tekintetében tartalmazzák a negyed, nyolcad fél hangértékeket, valamint a negyed szüneteket. A dalok leginkább ismert mondókák egy hangon való éneklése, ritmizálása, mely során a gyermekek ismerkednek a színes-kotta rendszerrel.
- II. Füzet: Zenélés két különböző hangmagasságon (G-E, G-A): A füzet 12 dalt tartalmaz, melyek két hangterjedelemben szólnak, a G-E a kisterc begyakorlására, a G-A nagy szekund intervallumok begyakorlására fókuszál. Így a füzet dallamanyaga összesen három különböző hang, azaz három szín – kék, piros és narancssárga. A füzet utolsó, 12. dalához tüntet fel elsőként kíséretet a szerző, szintén egy hangon, egy új, eddig nem használt hangon (fekete színű hang, vagyis a C hang). A dalhoz tartozó módszertani javaslatokat a szerző kiegészíti módszertani javaslatokkal a kíséret bevezetésére is, melynek alapelve, hogy első lépés a dal pontos ismerete, csak ezután kapcsoljuk hozzá a kíséretet, először egy hangon, a dal ritmusában, később mérőütésekben.

- III. Füzet: Zenélés három hangos hangkészletben (E-G-A, D-E-G, C-E-G): A füzet 17 dalból áll, melyek közül az elsőt kivéve mind kíséretet is tartalmaznak. Ebben a füzetben fokozatosan megjelenik a C dúr skála összes hangja, a fő szólamokban csak a C, D, E, G, A hangok, ezek mellett pedig az F és H hangok a kíséret szólamaiban jelennek meg. Tehát a kíséret itt olyan hangkészletet, illetve harmóniákat is tartalmaz, amelyeket a tanulási folyamatban csak később mutat be a szerző. Ez funkcióját tekintve lehet előkészítése is az újabb hangok megtanulásának, vagy egyszerűen tekinthetjük eszköznek arra, hogy a hangzást színesebbé tegyünk. Egyes esetekben az ismeretlen hangokat játszhatja a pedagógus is, vagy akár a kíséret ezekben az esetekben elhagyható, vagy később is a dalhoz illeszthető.
- IV. Füzet: Zenélés négy hangos hangkészletben (D-E-G-A, C-D-E-G): A füzet 13 dalt tartalmaz, melyben a szerző bevezeti az akkordhangszerek használatát. A kottaképekben megjelennek az akkordjelzések (C, G, Am), melyeket a megfelelő hangolású hangszerek játszhatnak a hangsúlyos hangokon. Emellett a kíséretben megjelenik az egyszerű „duda” kíséret is, melyet egy gyermek is játszhat, vagy szétoszthatjuk két külön szólamra is.
- V. Füzet: Zenélés öt hangos hangkészletben (C-D-E-G-A, C-D-E-F-G): A füzet 15 dalt tartalmaz, melyek hangterjedelme a pentaton és pentachord hangsorokra épülnek. A kottaanyagban először jelenik meg a szinkópa ritmus, a kíséretben az alsó és felső oktáv hangjai, a háromnál többszólamú hangszerjáték és klasszikus zenei darabok részletei.
- VI. Füzet: Zenélés a hat hangos hangkészlettől (C-D-E-F-G-A-C') a teljes C dúr hangsorig (C-D-E-F-G-A-H-C'): A füzet 15 dalt tartalmaz, melyben találunk kánonokat, két különálló dalból álló kétszólamú dalokat, ritmusértékekben megjelenik a nyújtott ritmus, a kíséretben a taps, az átkötött (ligatúrák) hangok, valamint a módosított hangok. [8]

A fent említett kézikönyv mellett a másik, Magyarországon megjelent kiadvány Stifán Orsolya *Az én szívárványos zenekönyvem* című könyve. A szerző, saját elmondása szerint, zenei ismeretekkel rendelkezik, zenei végzettsége viszont nincs, közgazdászként dolgozik. Két gyermeket anyaként gyermekei és más szülők számára fejlesztette ki saját gyermekkori zenei emlékeiből ezt az egyszerű kottázási módszert, mely alapjaiban nagyon hasonlít az Ulwila módszerhez, több pontban viszont jelentősen eltér tőle. Kiadványát első sorban az énekelni nem merő szülőknek ajánlja, akik félnek, hogy énekük hamis és nem pontos. Feltételezte, hogy a hangszeres játék segíthet ezt kiküszöbölni. Így aztán egy könnyen megszólaltatható hangszerre esett a választása, a metallofonra, a kottázást illetően pedig a színekódokra támaszkodott [9]. A kiadvány érdekessége a könyvöz csomagolt jó minőségű, kis méretű metallofon, és a hozzá tartozó színes matricák, melyek segítségével mindenki

elkészítheti saját Ulwila hangszerét (Melléklet: Kép 9.). A szerző előszavában olvashatjuk, hogy a kiadványt leginkább közös zenélésre vágyó családoknak szánja, hogy zenei ismeretekkel nem rendelkező szülők is tudjanak és merjenek gyermekükkel együtt énekelni, hangszerezen játszani. A szerző közel 220 egyszólamú ismert népdalt és gyerekdalt gyűjtött össze és kottázott le a színes kotta módszer segítségével, és fejezetekre bontva, a legegyszerűbbtől a bonyolultabbakig rendszerezte azokat. A szerző szavaival élve: *„A könyv egyszerű útmutatásai alapján bárki képessé válik arra, hogy metallofonon ismert és kevésbé ismert népdalokat, gyerekdalokat eljátsszon, és azokat elénekelje. Mind a 220 dalt. Nem szükséges semmilyen zenei előképzettség! A gyerekekkel való közös zenélés, éneklés sok boldog percet fog szerezni! Bátran, merjünk énekelni!”* [10]

A kiadvány szerkezeti felépítése:

A kiadvány három fő részből áll:

1. Rövid bevezető rész, melyben a szerző bemutatja a mellékelt hangszert és a hangok felmatriázásának helyes módját. Továbbá röviden összefoglalja a szivárványkotta alapjait, kitérve a hangok magasságának és ritmusának jelölésére. Magyarozatát képes illusztrációkkal egészíti ki, melyek áttekinthetővé és könnyen követhetővé teszik az elméleti ismereteket. Fontos megemlíteni, hogy a Stifán féle kottázási módszer több ponton is eltér a Vető féle kézikönyvben bemutatott módszertől. Ahogy a bevezetőben is említjük, nem az Ulwila módszert használta kiindulásként, hanem saját gyermekkori zeneovis élményeit. A hangok magasságát illetően Stifán a színekhez a szolmizációs hangokat veszi alapul, valamint a színekben is eltérő árnyalatokat, ill. sorrendet használ, nem az alapszíneket használja, hanem a szivárvány árnyalatait, innen az elnevezés – szivárványkotta (Melléklet: Kép 8.). A Stifán féle kiadványban a hangok magasságához tartozó színek a következők:

Táblázat 3: A Stifán féle szivárványkotta színei

A szolmizációs hang elnevezése	A hangot jelölő szín
Dó	Piros
Ré	Narancssárga
Mi	Citromsárga
Fá	Zöld
Szó	Világoskék
Lá	Sötétkék

Ti	Lila
----	------

Az oktávok jelölését csak a szolmizációs szótagokban alsó-, ill. felső aposztróf formájában tünteti fel, a színek változatlanok maradnak, csak a hangokat jelölő körök szegélye vastagabb. A kottakép alapja minden esetben a színes, kör alakú hangjegy, a ritmust pedig a körök alatt található aláhúzások száma jelöli. Alapvető különbség az Ulwila módszerhez képest, hogy Stifán az egyszerű kört értelmezi nyolcad hangként, minden aláhúzás pedig kétszeres szorzót jelent a nyolcad hanghoz képest. Így tehát a Stifán féle szivárványkottában az egyes ritmusértékek kottaképe a következő:

Táblázat 4: A Stifán féle ritmusértékek formái

Ritmusérték	A ritmusértéket jelölő forma
Nyelcad hang	
Negyed hang	
Fél hang	
Egész hang	
Pontozott negyed hang	

A szünetek hosszát a hangok hosszával azonos analógiára építve használja, a nyolcad szünet jele egy „z” betű, mely alatt egy aláhúzás a negyed szünet, két aláhúzás a fél szünet, három aláhúzás pedig az egész szünet kottaképe. A hangok és szünetek hosszán kívül a szerző megemlíti az ismétlőjel fogalmát, valamint annak kottaképét, ami két függőleges vonal, és rövid magyarázatát.

2. A kiadvány második része a hangszer helyes használatát mutatja be, hogyan helyezzük el magunk előtt a hangszeret, milyen testhelyzetben játszunk, hogyan kell helyesen fogni az

ütőket és milyen mozdulatokkal kell a hangszeren játszani. Ezen kívül a szerző a ritmus gyakorlására tér ki ebben a fejezetben. A ritmust az „Egy, megérett a meggy” című mondókéval gyakoroltatja, melyet előbb eltapsolni javasol, majd a hangszer egy tetszőleges hangján ritmizálni.

3. A könyv legterjedelmesebb fejezete a dalok gyűjteménye és kottaképe, maga a szivárványkotta, mely a már említett 220 dalt tartalmazza hangkészlet alapján egymásra épülő fejezetekre bontva:

- Dalok két hangra: 14 dalt tartalmaz, melyből 12 „szó-mi” hangkészletet, az utolsó kettő pedig a „szó-lá” hangkészletet használja. Ritmusát tekintve a legegyszerűbb ritmusokat alkalmazza, negyed és nyolcad hangokat, negyed szüneteket és ismétlődőjeleket.
- Dalok három hangra: 40 dalt tartalmaz, melyből 23 „mi-ré-dó” hangkészletű, 8 „szó-mi-dó” hangkészletű, 8 „lá-szó-mi” hangkészletű, egy pedig „szó,-lá,-dó” hangkészletű. Ritmusértékek tekintetében teljesen azonos az előző fejezettel, az előzőekhez képest nem használ újabb ritmusértékeket.
- Dalok négy hangra: 17 dalt tartalmaz, melyek hangkészlete vegyes, ebben a fejezetben már megjelenik a „fá” szolmizációs hang is, több alkalommal pedig a „szó,” és „lá,” tehát az alsó oktáv hangjai. Ritmusát tekintve egyetlen újítást mutat be, egy dalban használja a fél hang ritmusértéket.
- Azonos végű dalok: A kiadvány következő fejezeteiben a szerző összegyűjtött 52 „dó” végű dalt, melyek hangkészlete „szó,-lá,-dó-ré-mi-fá-szó-lá-dó”. Ritmusértékek tekintetében a fél hang mellett először jelenik meg a pontozott ritmus, a nyújtott ritmus.
- Válasszunk dalt kedvünkre: A könyv utolsó fejezete 97 dalt tartalmaz, melyek hangkészlete a hétfokú skála teljes hangkészletére kiterjed, alsó és felső oktáv hangjait is beleértve, ritmusában alkalmazza a bonyolultabb ritmusképleteket is, mint pl. a pontozott ritmusokat, tehát a nyújtott és éles ritmust, a dalok terjedelme is jóval hosszabb.

A szerző a magyar kiadvány mellett kiadta annak angol nyelvű változatát „Rainbow music” címmel. A könyvben 20 angol gyerekdal/népdal található illusztrálva, melyek színekkel megoldással lettek lekottázva. A dalok ingyenesen meghallgathatók és letölthetők a kiadó honlapjáról (www.lililibri.hu). A könyv tartalmazza a színek matricákat, melyeket a

kiválasztott játékhangszerre, zongorára vagy metallofonra lehet ragasztani, ezzel is segítve a színes kotta olvasását.

A két kiadvány összehasonlítása

Mindkét kiadvány alapvetően a színes kotta módszerét alkalmazza, részletes áttanulmányozásuk során azonban a sok hasonló vonás mellett számtalan különbséget véltünk felfedezni. A hasonlóságokat az alábbi pontokban foglaltuk össze:

- Mindkét kiadvány ugyanabból a mottóból indul ki: „Legyen a zene mindenkié”. Ebből adódóan a kiadványok szerzőinek azonos volt a célja – a zenélés örömét, az éneklést és a hangszeren játszást a lehető legszélesebb körben elérhetővé tenni, beteg és egészséges, fiatal és idős számára egyaránt.
- Közös pont a kiadványokban a színes kotta módszerének alkalmazása. Annak ellenére, hogy a kottázás módjában felfedezhetőek különbségek (melyeket az alábbi részben, a különbségek összefoglalásakor részletezünk), az alapelv, vagyis a hangok színekkel való kifejezése, valamint az, hogy a hangokat a hangszeren a megfelelő színekkel jelöli, azonosak. Úgy véljük, hogy mindkét esetben a szerző abból az elgondolásból indult ki, hogy sokak számára az ötfokú vonalrendszer, a kottaolvasás túlságosan bonyolult, ezért egyszerűbb módszert keres a kottairáshoz, ill. kottaolvasáshoz.
- Mindkét kiadványban olvasható, hogy alkalmazásuk nem igényel semmiféle zenei előképzettséget, tehát zenei ismeretekkel nem rendelkező gyermekek és felnőttek számára is ideális megoldás a hangszeres muzsikálás elkezdéséhez.
- További hasonlóságok mutatkoznak tartalmi szempontból is, főképp a fejezetek felépítésében. Mindkét kiadvány fejezetei logikus sorrendben követik egymást, a fokozatosság elve alapján az egyszerűtől a bonyolultig haladnak. Emiatt fontosnak tartja mindkét szerző a fejezetek sorrendjének pontos követését, a fejezeteken belül viszont szabadabb mozgást biztosít a dalválasztás tekintetében.
- A fejezetek egymásra épülésének alapja mindkét könyv esetében a hangkészlet. A legegyszerűbb, egy-, ill. két hang terjedelmű dalokkal kezd, tovább haladva egészen a hétfokú skála teljes terjedelméig, valamint az alsó-, ill. felső oktávok hangjaival kiegészítve.
- A fokozatosság elve ugyanúgy megfigyelhető a ritmusértékek használatában is, az egyszerű negyed és nyolcad hangokból („tá-ti-ti”) kiindulva fokozatosan eljut a bonyolultabb ritmusképletekig, mint a pontozott ritmus, vagy a szinkópa.

- A két kiadvány dalanyaga első sorban az ismert gyermekdalokra, gyermekjátékokra, népdalokra épül, azért feltételeztük, hogy a dalanyagban kimutathatóak azonos dalok. Míg a Vető féle kézikönyv összesen 83 dalt tartalmaz, a Sifán féle könyv 220 dalt, ezekből összesen 30 olyan dalt találtunk, amely mindkét kötetben szerepel. Ez az arány a Vető féle kézikönyvben 36%-os dalanyag-egyeztést jelent, míg a Sifán féle kiadványban mindössze 14%-os egyezést. A közös dalok a két kiadványban a következők:

♪ A kassai szőlőhegyen	♪ Hajlik a meggyfa
♪ Aki nem lép egyszerre	♪ Háp, háp, háp
♪ Árkot ugrott a szúnyog	♪ Hinta, palinta
♪ Borsót főztem	♪ Hol jártál, báránycám?
♪ Cickom, cickom	♪ Kis kacska fürdik
♪ Cicuskám, kelj fel	♪ Kiszáradt a diófa
♪ Cini-cini muzsika	♪ Kiugrott a gombóc a fazékból
♪ Csiga-biga, told ki szarvadat	♪ Komatálat hoztam
♪ Ég a gyertya, ég	♪ Koszorú, koszorú
♪ Éliás, Tóbiás	♪ Lányok ülnek a toronyban
♪ Elvesztettem páromat	♪ Süss fel, nap!
♪ Elvesztettem zsebkendőmet	♪ Szólj, síp, szólj
♪ Én kis kertem kerteltem	♪ Ti csak esztek, isztok
♪ Erre kakas, erre tyúk	♪ Tüzet viszek
♪ Gólya viszi a fiát	♪ Zsipp-zsupp

Az egyező dalok teljes egészében az ismert gyermekdalok közül kerültek ki, melyek nagy részéhez mindenki számára ismert a hozzájuk tartozó gyermekjáték, körjáték, vagy mozdulat, mozdulatsor. A felsorolt dalok mindegyike szerepel a zenei nevelés tantervében az alapiskola 1.-4. évfolyama számára.

A számos közös vonás mellett azonban a két kiadvány jelentős különbségeket mutat, melyeket az alábbi szempontok alapján összegeztük: figyelembe vettük a kiadások külalakjára vonatkozó információkat, a szerzők személyével kapcsolatos adatait, a kiadványok szerzői ajánlásait, a bemutatott színes kotta módszer alapjait és forrását, a kiadvány szerkesztésének módját, a válogatott dalanyagot tartalmi és mennyiségi szempontból.

- A kiadások külalakja:
 - Vető: A kiadvány A5-ös méretben került kiadásra, kiadója a Down Alapítvány, tehát egy civil, nonprofit szervezet, a kiadás ideje 1997. A színes borítón kívül

összesen három színes képet tartalmaz, a további képek fekete-fehérek, a kottákat pedig csak hagyományosan, vonalrendszerben ábrázolja, a színes kották elkészítését az olvasóra bízta, melyben segítséget nyújtanak a kiadvány mellé beszerezhető kottafüzetek. Az Ulwla módszer magyar adaptációját tehát a kézikönyv és a hozzá tartozó összesen 6 kottafüzet együtt alkotja.

- Stifán: A kiadvány A4-es méretű, kötése spirálkötés, teljes egészében színes, kiadója a kaposvári Lililibri Kft., kiadás éve 2012. A borító és a kiadvány minden lapja színes, a bevezetőben található illusztrációk és a színes kotta módszerrel lekottázott dalok kottaképe, a szivárványkották is. A kiadványhoz tartozik egy hangszer is, valamint a hangokat jelölő színes matricák.
- A szerzők személyes adatai és ajánlásaik:
 - Vető Anna végzettségét tekintve gyógypedagógus, akinek minden vágya a fogyatékos gyermekek zenei oktatása volt. A könyv alcíme szerint a kiadvány egy tanári kézikönyv zenei neveléshez, miszerint a szerző ajánlja minden pedagógusnak, aki egészséges, vagy fogyatékos gyermekek zeneoktatásába kezd. Mindamelllett, hogy az előszó alapján a módszer alkalmazása mindenki számára ajánlott, a könyv szerkesztése alapján inkább pedagógusok, gyógypedagógusok és zenetanárok számára lehet igazán hasznos, egyrészt amiatt, hogy a kották színes kotta változatát az olvasónak kell elkészítenie, másrészt az egyes fejezetek módszertani javaslatai arra a célzatra utalnak, hogy a könyvet valóban az oktatásban érdemes alkalmazni. A kiadvány csak szóban említi és képeken illusztrálja azon hangszerek listáját, amelyek segítségével a dalok színes kottáik alapján eljátszhatók, a hangszerek beszerzését és elkészítését teljes mértékben az olvasóra bízta.
 - Stifán Orsolya végzettségét tekintve közgazdász és családanya, aki saját gyermekkori élményeiből inspirálódva kereste annak módját, hogy közelebb hozza a zenét saját gyermekeihez, valamint segítsen más, zenei képzettséggel nem rendelkező szülőknek bevezetni az éneklést és a hangszeres zenét a mindennapi családi életbe. A kiadvány külalakja is ehhez a célhoz igazodik, színes, gyermekek és felnőttek számára is érdekes, logikus és egyszerű magyarázatokat tartalmaz. A kotta nagy része pedig egy kottakönyvnek (vagy kottafüzetnek, kottatárnak) tekinthető, melyben a fejezetekre osztott dalok szivárványkottái találhatóak. A szerző a könyvet ajánlja tehát mindenkinek, szülőknek, gyermeknek és érdeklődőnek, aki annak ellenére, hogy nem tud

hagyományos kottát olvasni, szeretne tisztán énekelni és hangszeren játszani. A kiadványban külön kiemelendő, hogy a csomagban a könyv mellett található hangszer is, egy kis metallofon és a hozzá tartozó színes matricák. Az olvasó a könyvben található utasítások alapján fel tudja matricázni a hangszert, így azonnal megteremtve annak lehetőségét, hogy a könyvben található összes dalt le tudja játszani. A könyvhöz a szerző két szett színes matricát mellékel, tehát a metallofonon kívül más, saját magunk által alkalmasnak tartott hangszer jelölését is lehetővé teszi.

- A bemutatott színes kotta módszerek alapjai és forrása:
 - Vető: Vető Anna kézikönyvének alapját a német Ulwila színes módszer képezi. A kézikönyv tulajdonképpen a módszer magyar nyelvű adaptálása. A módszer minden egyes pontja a német mintát követi, mellyel a szerző egy Heinrich Ulrich (a módszer megalapítója) gyógypedagógus által rendezett és szervezett továbbképzésen ismerkedett meg. Az adaptálást együttműködve a módszer megalapítójával valósította meg, a kézikönyv elkészítésében további segítséget nyújtott Urbán Károlyné módszertani szempontból és Kövics Zoltán a dalok kiválasztásában és átírásában. A kézikönyv tehát egy, már létező módszert adaptált a magyar dalanyaghoz, és látta el a magyarországi követelményeknek megfelelő módszertani útmutatásokkal. Vető a kiadás előtt az adaptációt kísérleti csoportokon (gyógypedagógus csoporttársai segítségével) alkalmazva tesztelte, a gyógypedagógusok és Vető így hasznos tapasztalatokra tehettek szert, melyek alapján korrigálták és tökéletesítették a magyar nyelvű adaptációt.
 - Stifán: Mint már többször is említettük, a szerző zenei végzettséggel nem, de zenei ismeretekkel azonban rendelkezik. Annak módját, hogy jutott el a szerző a könyvben található kottaképekhez és sajátos módszeréhez, legszemléletesebben saját szavai fejezik ki: *„Én hiszek az élő ének és zene erejében! Élvezetes lehet egy CD is, de szerintem sokkal többet ér személyesen jelen lenni és úgy meghallani, meghallgatni a hangokat, dallamokat. Fontosnak tartom, hogy egy anya (és apa!) énekeljen gyermekének, mert azon túl, hogy jó szórakozás, az érzelmi kötődést is megalapozza, erősíti. Szoktam olvasni szülőknél szóló írásokban, hogy „nem baj, ha hamis az ének, énekeljünk gyermekünknek”! Sokat motoszkált bennem ez a mondat. Hogyan lehetne elérni, hogy ne legyen hamis az az ének? Aztán megszületett a*

gondolat: mankónak adni kell egy hangszert, olyat, melyen könnyű játszani. A hangszer nem lesz hamis (remélhetőleg:), így sokban segíti az éneket is, a hangok a helyükre kerülnek. A kottán már nem kellett nagyon gondolkodnom, rögtön eszembe jutottak a zeneovi kis manócskái a színekkel és máris tudtam, hogy működni fog! Végeztem egy kis kutatást, hogy létezik-e nemzetközileg elfogadott egyezményes színkód vagy kotta a szolmizációs hangok azonosítására, és azt találtam, hogy bár többen használnak színkódot kotta gyanánt, nincsen egységes „kódolás”. És mivel a zenei skála hét hangból áll, mire nyolcadikként elérkeünk az oktávhoz, így számomra adódott a párhuzam a szivárvánnyal, annak hét színével. És ezzel meg is érkeztünk a könyv ötletének megszületéséhez!”[9] Egyértelmű tehát, hogy a módszer egy saját ötlet alapján valósult meg, csak részben igazodik a már eddig ismert színes kotta módszerhez. Precíz kidolgozottsága, pontos és érthető magyarázatai, logikus felépítése és rendkívül gazdag dalanyaga ennek ellenére alapos, megfontolt, szakmai szempontból is kiváló munkát tükröz, a kiadvány céljához igazodva, mind esztétikai, mind tartalmi szempontból.

- A színes kotta, vagy a szivárványkotta: A két szerző által bemutatott módszer sok eltérést mutat a kottázás módjában. Az eltérések vonatkoznak egyrészt a hangok magasságát jelölő színekre, másrészt a ritmusértékek jelölésének módjára.
 - Vető, vagyis Ulrich féle színes kotta által használt színeket a Melléklet 1-es számú képe mutatja be részletesen, alapelve, hogy az alapszíneket használja a legsötétebbtől a világosabbak felé haladva, amiket a hangok ABC-s elnevezéséhez rendel. Nem használ sem kulcsokat, sem relatív szolmizációs szótagokat, kialakítva így a biztos eligazodást a legegyszerűbb dúr skálában, a C dúrban. A választott dalokat is ebben a tonalításban kottázza le, megkönnyítve azok eljátszását. Ezzel a módszerrel alapozza meg annak lehetőségét, hogy később a módszer segítségével áttérhessen az olvasó a hagyományos kottázási módszerre, az öt vonalas vonalrendszerre. A ritmusértékek jelölésére a körök számát használja, a hang hosszához képest arányosítja. A szüneteket pedig a ritmusértékeket azonos módon kottázza, és üres körökkel jelöli. A hangok és szünetek ritmusértékeinek egységes jelölése megkönnyíti a ritmusban való eligazodást, továbbá a körök számával jelölt hanghossz egyértelművé teszi minden esetben, mennyit is kell számolni az adott hangra.

- Stifán: Kottázásának alapszíneit a szivárvány színei alkotják, melyeket a szerző a szolmizációs szótagokhoz rendeli. A kottázás alapszíneit a Melléklet 8-as számú képe szemlélteti részletesen. A módszer ebben a tekintetben, tehát az ABC-s megnevezések helyetti szolmizációs szótagok használatában sokkal közelebb áll a magyar zeneoktatás sok évre visszatekintő hagyományaihoz, mely a Kodály Zoltán féle relatív szolmizációra épít már óvodás kortól elkezdve. A ritmus jelölésére a körök alatt található aláhúzások számát használja, ennek pontos módját a feljebb található Táblázat 4 szemlélteti. A ritmus ezen módjának ábrázolása áttekinthetővé és egységessé teszi a kottaképet, ugyanis ritmustól függetlenül egységesen, csak egyforma köröket rendel egymás mellé egyesével, viszont a ritmus számolásában külön odafigyelést igényel az aláhúzások számának állandó figyelése. Ezen kívül kisség megtéveszthető lehet a szünetek ritmizálása, melyben a „z” betűhöz hasonló jelzés számít alapértéknek, egy nyolcad értékű szünetnek, az alatta található aláhúzások száma pedig utal a szünet hosszának értéke. A hagyományos kottázási módban viszont a „z” betűhöz leginkább hasonlító szünetjel a negyed szünet jele, így némileg zavaró lehet azok számára, akik rendelkeznek alapvető zenei ismeretekkel. A Stifán féle szivárványkotta szemléltetésére a Melléklet 10-es számú képe (Kép 10) szolgál.
- A kiadványok szerkesztése és szerkezeti felépítése:
 - Vető: A kiadvány szerkesztése és szerkezeti felépítése igazodik a könyv küldetéséhez, miszerint egy útmutató, egy tanári kézikönyv. Bevezető része részletesen bemutatja a módszert, kialakulásának történetét, alapismereteit, valamint röviden összefoglalja a kézikönyv és a hozzá tartozó kottafüzetek tartalmát és felépítését. További fejezeteit az alapkursus egyes füzetek képezik, egyenként foglalja össze a füzetek tartalmát, bemutatja a dalanyagot, annak kottaképet, ill. partitúráját. Minden esetben bemutatja az újonnan megjelenő zenei elemeket, melyeket módszertani javaslatokkal lát el, miként érdemes bevezetni, alkalmazni, valamint gyakorlatokkal egészíti ki, melyekkel a feltüntetett dalokat más-más módon lehet előadni, vagy gyakorolni. Így szerkezetileg a bevezető részen kívül a kiadvány összesen 6 egymásra épülő fejezetből áll.
 - Stifán: A kiadvány szerkezeti felépítése szintén tükrözi a kiadvány céljait, miszerint kifejezetten szülőknek, gyermekeknek és családoknak szól. A tömör

bevezető fejezetek után a dalok kottaképeinek fejezetekbe foglalt sora következik, mint egy kottatár szerűen összefoglalva a 220 dalt. Az egyes dalok csak sorszámozva vannak, a címük és kottaképük van feltüntetve, a kiadvány ezen része nem tartalmaz írásos magyarázatokat, vagy utalásokat, kizárólag a több versszakos dalokban a kottakép alatt a dalok teljes szövegét tünteti fel. A kiadvány része továbbá a tartalomjegyzék, amelyben a szerző összegzi a dalokat először az egymást követő fejezetek alapján, majd az összes dalt ABC sorrendbe sorolva, ezzel is megkönnyítve a kiadványban való eligazodást.

- A kiadványok dalanyaga:
 - Vető: A kiadvány összesen 83 dalt tartalmaz, melyekben találunk mondókákat, gyerekdalokat, megzenésített gyerekverseket, magyar és más népek népdalait, műdalokat, valamint csak instrumentális klasszikus zenedarabok részleteit a következő zeneszerzőktől: W. A. Mozart, W. Fr. Bach, L. Cherubini, Bárdos L., A. Caldara. A kiadvány érdekessége továbbá, hogy a második fejezet végén bevezeti a többszólamúságot, a dalokat pedig partitúraszerűen kottázza, így biztosítva, hogy a dalt egy szólamban, vagy kísérszólamokkal együtt is elő lehessen adni. A kottázás ezen módja kiemelkedő értékű, hiszen gyorsan bevezeti a kamarazenét, a közös zenélést, ami egy „nem zenész”, vagy kezdő számára rendkívüli élményt nyújt. A kiadvány hátránya viszont, hogy az egyszerűbb, 2-3 hang terjedelmű dalokból csak néhányat említ. Ezekből az elementáris dalokból a magyar zeneirodalom rengeteget vonultat fel különböző tantervekben, tankönyvekben és más kottafüzetekben. Természetesen ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a módszer alapján lekottázzunk más dalokat is, de talán pont ezeket a dalokat lehet érdemes nagyobb terjedelemben feltüntetni a kiadványban, amivel a módszert alkalmazó pedagógust is arra ösztönzi, hogy tovább foglalkozzon az alapismeretekkel és ezekkel az egyszerű dalokkal, és csak ezután haladjon a bonyolultabb fejezetek felé.
 - Stifán: A kiadvány összesen 220 dalt tartalmaz, a dalok jellegüket tekintve csak gyerekdalok és népdalok. A kiadvány felvonultatja a tantervek és gyerekek számára valaha kiadott gyerekdal-gyűjtemények szinte összes ismert és kevésbé ismert dalait is, melyeket a gyermekek az óvodában, vagy az iskolában is tanulnak majd. A kották minden esetben egyszólamúak, tehát csak a fő dallam kottaképét tartalmazzák, ezzel is erősítve a szerző fő szándékát,

hogy kialakuljon a pontosan, tisztán intonált éneklés. A kiadvány nem közöl más kísérő, vagy kiegészítő szólamokat, kizárólag a dallamra koncentrálnak.

o

Összegzés

Mindkét kiadvány hasonlóságai és különbségei ellenére kiemelkedő értékkel bírnak és egy olyan módszert mutatnak be az olvasónak, aminek segítségével a zene világába kalauzsolhat bárkit, korra, fejlettségi szintre, vagy egészségügyi állapotra való tekintet nélkül. A kiadványok üzenete és missziója egyben, hogy a már sokszor említett mottó, a „Legyen a zene mindenkié!” valóban megvalósulhasson, és minden ember életének szerves részévé válhasson az éneklés és a hangszeren játszás öröme. Mindkét szerző áldozatos és szakmai szempontból kifogástalan munkáját tükrözik a kiadványok, felépítésük és logikus szerkezetüknek köszönhetően pedig szinte bárki belefoghat a módszer alkalmazásába. A könyvek alapján a módszer alkalmazható lehet óvodákban és iskolákban, iskolai klubokban, vagy szabadidőközpontokban. Fontos tudni viszont, hogy a két kiadványt párhuzamosan nem ajánlott használni, ugyanis a kottázás módja jelentősen eltér mindkét esetben. Természetesen inspirálódás céljából, dalválasztás, vagy módszertani útmutatás céljából felhasználhatóak a kiadványok egyes elemei együtt is, fontos viszont betartani mindig ugyanazokat a kottázásra vonatkozó útmutatásokat. A módszer alkalmazásának lehetőségei mindenképp rugalmasak, az adott körülményekhez igazíthatóak, a gyermekek korához, fejlettségi szintjéhez, a rendelkezésre álló idő és hangszerterület lehetőségeihez mérten.

Befejezés

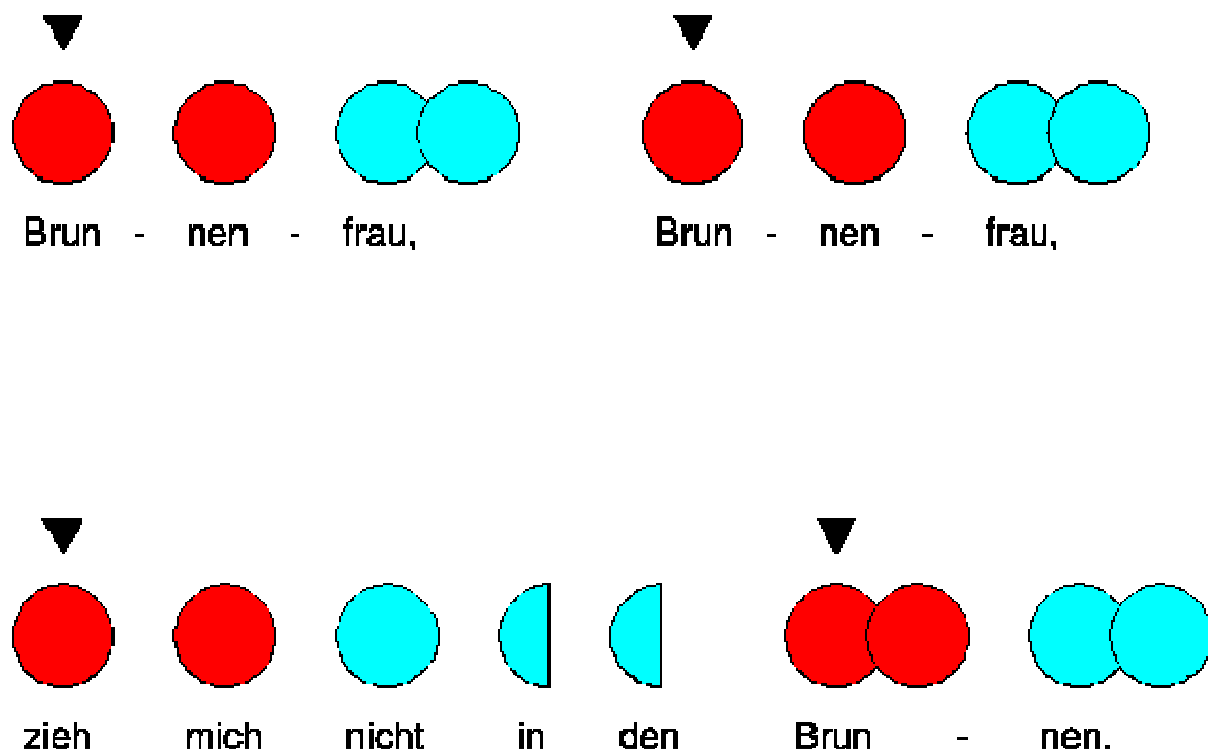
Ma Magyarországon több civil szervezet is sikerrel alkalmazza az Ulwila színes kotta zenepedagógiai módszert, mint pl. Down Alapítvány, Magyar Williams Szindróma Társaság, Parafónia Egyesület. Több ULWILA zenekar is létezik, Budapesten a Parafónia Egyesület támogatásával működik az egyik legmagasabb szintű zenekar, mely színpadi fellépéseket és megjelent CD-ket mondhat magáénak. A civil szféra nemzetközi összetartása és a szomszédos szervezetek szoros együttműködése ellenére a módszer és a kiadványok máig nem ismertek és nem használtak Szlovákiában. Pontosán emiatt fontos, hogy a módszer és a kották, a könyvek és a kottafüzetek minél szélesebb körben, a zenetanárok, tanítók, nevelők, óvodapedagógusok, gyógypedagógusok, terapeuták és más szakemberek számára is ismerté és elérhetővé váljanak, és ezáltal megkezdődjön Szlovákiában is az értelmi fogyatékos, illetve más fogyatékossgal élő gyermekek és felnőttek szakszerű zeneoktatása, valamint a kiadványok iskolákban, óvodákban és más intézményekben való alkalmazása. Szükség lenne tehát a

módszer szlovák nyelvű adaptálására, szlovák nyelvű kézikönyv megírására, kották és partitúrák átíratainak elkészítésére, kottafüzetek összeállítására, kurzusok és előadások megvalósítására, szakmai fórumokon történő propagálására, hogy a Szlovákiában aktívan működő szervezetek és intézmények is alkalmazhassák ezt a rendkívüli és egyedi zenepedagógiai módszert.

Irodalomjegyzék:

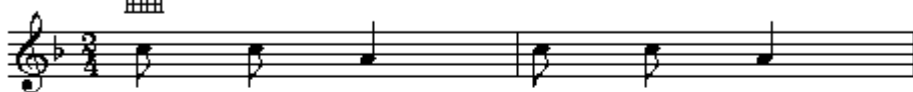
- [1]KOKAS, Klára: *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Zeneműkiadó, Budapest. 1972
- [2]SZABÓ, Éva. A művészetterápiák és a szociális munka lehetséges kapcsolata. In: *Http://www.beszed.hu/szabo_eva_a_Muveszetterapiak_es_a_szocialis_munka_lehetseges_kapcsolata: Diplomamunka* [online]. Budapest: ELTE BGGYF Kar, 2004 [cit. 2013-07-02]: http://www.beszed.hu/szabo_eva_a_Muveszetterapiak_es_a_szocialis_munka_lehetseges_kapcsolata
- [3] Heinrich Ulricch's Farbnoten - und Instrumentesysteme. [online]. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z: <http://www.hu-s.de/>
- [4] "A zene mindenké" Egyesület [online]. [cit. 2013-07-02]: www.parafonia.hu
- KOKAS, Klára. *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Budapest: Zeneműkiadó, 1972. 117 o.
- [5] VETŐ, Anna a Heinrich ULLRICH. *ULWILA Színeskotta - Tanári kézikönyv zeneoktatáshoz*. Budapest: Down Alapítvány, 1997, 14. o
- [6][7] VETŐ, Anna a Heinrich ULLRICH. *ULWILA Színeskotta - Tanári kézikönyv zeneoktatáshoz*. Budapest: Down Alapítvány, 1997, 3.-10. o: Dr. Gruiz Katalin felelős kiadó előszava
- [8] VETŐ, Anna a Heinrich ULLRICH. *ULWILA Színeskotta - Tanári kézikönyv zeneoktatáshoz*. Budapest: Down Alapítvány, 1997. 100 o.
- [9] Az én nagy szivárványos zenekönyvem. In: STIFÁN, Orsolya. *Lililibri Könyvek* [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: http://www.lililibri.hu/szivarvany_igy_tortent.html
- [10] STIFÁN Orsolya. *Az én szivárványos zenekönyvem*. Kaposvár: Lililibri Kft., 2012. 128 o.

MELLÉKLET

Kép 2: Ulwila kotta

$\text{♩} = 100$

1. Was - ser - mann, bist al - lein,
2. Brun - nen - frau, Brun - nen - frau,

zieh' mich doch zu dir hi - nein!
zieh' mich in den Brun - nen.

LABBÉ

Kép 3: A dal hagyományos kottaképe

Schön ist der Morgen (Morning Has Broken)

T.: Giesela Zirnberg, N.: Jolkesweis aus Hanc

The Ultila notation consists of two systems of colored circles and symbols. The first system has six columns corresponding to the lyrics: '1. Schön ist der', 'Mor - gen,', 'schau a.B dem', 'fer -', and 'stet'. The second system has six columns: 'ganz neu ge -', 'bo -', 'ran.', 'sche-^c ar oen', and 'Tag.'. Above the circles are small black circles with downward-pointing triangles, and some letters (n, m, m, n, ll, m) above the second system. The circles are colored in black, cyan, red, brown, yellow, orange, green, and white, with some containing smaller symbols or being split.

Kép 4: Ulwila partitúra

The traditional musical score is written on a grand staff with treble and bass clefs. It includes two verses of lyrics. The first system covers the first four measures, with lyrics: '1. 4. Morn-ing has brok en like the first', '2. Sweet the rain's new en fall, sun - lit from'. The second system covers the next four measures, with lyrics: 'morn heav - ing. en. Black - bird has spo', 'heav - en. Like the first dew'. Chord symbols C, Dm, G, F, C, and Em are placed below the staff.

Kép 5: A dal hagyományos kottaképe

Kép 6: Ulwilla hangszerek 1

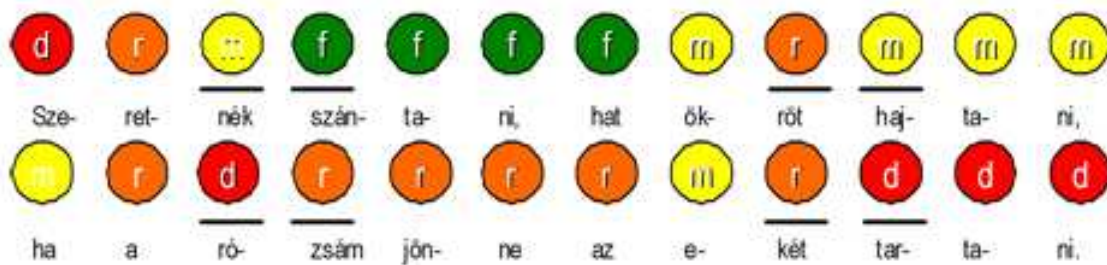
Kép 7: Ulwilla hangszerek 2

Kép 8: A Stifán féle szivárványkotta – a szolmizációs hangok színei

Kép 9: Az én szivárványos zenekönyvem kiadványhoz csomagolt metallofon felmatricázva

Kép 10: A „Szeretnék szántani“ című gyerekdal Stifán féle szivárványkotta-képe